Resolutie van de Parlementaire Vergadering Euronest over het aanpakken van informeel en zwartwerk en de verbetering van de sociale zekerheid van werknemers in de Europese Unie en de landen van het Oostelijk Partnerschap

(2018/C 343/04)

DE PARLEMENTAIRE VERGADERING EURONEST,

— gezien de associatieovereenkomsten tussen de Europese Unie en respectievelijk Moldavië, Georgië en Oekraïne, de brede en versterkte partnerschapsovereenkomst (CEPA) met Armenië en met name de hoofdstukken van deze overeenkomsten over handel en duurzame ontwikkeling, en over werkgelegenheid, sociaal beleid en gelijke kansen,

— gezien het Verdrag betreffende de Europese Unie (VEU), met name de preambule en de artikelen 3 en 6,

— gezien het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU), en met name de artikelen 6, 9, 145, 151, 152, 153, 154, 156, 159 en 168,

— gezien het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie,

— gezien het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens,

— gezien het Europees Sociaal Handvest van 3 mei 1996, en met name deel I en deel II, en artikel 3,

— gezien de Europese Code inzake sociale zekerheid van 1964 en de herziene Code van 1990,

— gezien Verordening (EG) nr. 883/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2004 betreffende de coördinatie van de socialezekerheidsstelsels ([1]) en het Europees Verdrag inzake sociale zekerheid (ETS nr. 78),

— gezien de afkondiging van de Europese pijler van sociale rechten in november 2017 en de resolutie van het Europees Parlement van 19 januari 2017 over de Europese pijler van sociale rechten ([2]),

— gezien het Verdrag en de aanbevelingen nr. 81, 102, 129, 155, 187, 197, 202 en 204 van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO), alsmede haar Agenda voor waardig werk,

— gezien de gezamenlijke verklaring van de top van het Oostelijk Partnerschap van 24 november 2017 in Brussel, alsmede de 20 concrete doelstellingen voor 2020 en de goedgekeurde en hieraan toegevoegde architectuur,

A. overwegende dat de Europese Unie zich overeenkomstig artikel 3 VEU inzet voor de duurzame ontwikkeling van Europa en zich hierbij richt op volledige werkgelegenheid en sociale vooruitgang, alsmede een hoog niveau van bescherming en verbetering van de kwaliteit van het milieu; overwegende dat de EU de Europese pijler van sociale rechten heeft afgekondigd als reactie op de toenemende uitdagingen inzake de sociale zekerheid en de bescherming van de burgers van de EU; overwegende dat er een sociaal acquis van de EU bestaat op basis van diverse nationale, EU- en internationale juridische instrumenten, met name de verdragen van de IAO en de Raad van Europa, die doorgaans rechten omvatten welke voornamelijk verband houden met arbeidscontracten, arbeidsomstandigheden en toegang tot bijstand;

B. overwegende dat in het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie rechten zijn vastgelegd die vooral van belang zijn voor werknemers die zich binnen of naar de EU verplaatsen, met name het recht op menselijke waardigheid (artikel 1), het verbod van slavernij en dwangarbeid (artikel 5), de vrijheid van beroep en het recht te werken (artikel 15), non-discriminatie (artikel 21), het recht op informatie en raadpleging (artikel 27), het recht op collectieve onderhandelingen en op collectieve actie (artikel 28), het recht op toegang tot arbeidsbemiddeling (artikel 29), bescherming bij kennelijk onredelijk ontslag (artikel 30), rechtvaardige en billijke arbeidsomstandigheden en -voorwaarden (artikel 31), het verbod van kinderarbeid en de bescherming van jongeren op het werk (artikel 32), sociale zekerheid en sociale bijstand (artikel 34), het recht op gezondheidszorg (artikel 35) en het recht op een doeltreffende voorziening in rechte en op een onpartijdig gerecht (artikel 47);

C. overwegende dat er geen bindend mechanisme voorhanden is voor grensoverschrijdende samenwerking tussen de betrokken autoriteiten in de lidstaten van de EU bij de aanpak van vraagstukken in verband met zwartwerk; overwegende dat het Europees platform voor de aanpak van zwartwerk (UDW-platform) in mei 2016 is opgericht met als doel optimale praktijken en informatie over de kwestie uit te wisselen en de samenwerking tussen de lidstaten te bevorderen;

([1]) PB L 166 van 30.4.2004, blz. 1.
([2]) Aangenomen teksten, P8_TA(2017)0010.

D. overwegende dat de Commissie een nieuwe richtlijn betreffende transparante en voorspelbare arbeidsvoorwaarden heeft voorgesteld;

E. overwegende dat de Commissie een voorstel heeft ingediend voor een aanbeveling van de Raad over de toegang tot sociale bescherming voor werknemers en zelfstandigen;

F. overwegende dat de Commissie de oprichting van een Europese Arbeidsautoriteit heeft aangekondigd om ervoor te zorgen dat de EU-regels inzake arbeidsmobiliteit worden uitgevoerd; overwegende dat de Commissie tevens plannen heeft aangekondigd om een Europees socialezekerheidsnummer in te voeren;

G. overwegende dat het Europees nabuurschapsbeleid, met name de diepe en brede vrijhandelsruimten (DCFTA) met Georgië, Moldavië en Oekraïne, en visavrije reisregelingen verreikende gevolgen hebben voor de arbeidsmarkt en de sociale omstandigheden van werknemers zowel in de lidstaten van de EU als in de landen van het Oostelijk Partnerschap; overwegende dat in het geval van grensoverschrijdende economische activiteiten samenwerking vereist is tussen nationale instanties voor de controle op en de handhaving van het arbeidsrecht om ervoor te zorgen dat de bestaande wetgeving wordt nageleefd;

H. overwegende dat werkloosheid, corruptie en slecht bestuur, alsmede gewelddadige conflicten in de buurlanden van de EU mensen dwingen om te verhuizen en werk te vinden waar ze kunnen, ook in het buitenland; overwegende dat vluchtelingen en immigranten een groter risico lopen om zwartwerkers zonder sociale bescherming te worden en dat zij vaak als ongeschoolde arbeiders tewerkgesteld worden; overwegende dat vluchtelingen en migranten, vooral vrouwen, de kwetsbaarste groepen op de arbeidsmarkt en in de maatschappij als zodanig vormen;

I. overwegende dat de sociale gevolgen van de financiële en economische crisis in de wereld en de veranderingsprocessen in de lidstaten van de EU en de landen van het Oostelijk Partnerschap ingrijpend zijn geweest, van jeugd- en langetermijnwerkloosheid tot toenemende ongelijkheid en armoede; overwegende dat deze ontwikkelingen, die vaak een bijverschijnsel van besparingsmaatregelen zijn, hebben geresulteerd in een aantal veranderingen in de socialezekerheidsstelsels van de lidstaten van de EU en de buurlanden, welke hebben geleid tot lagere normen, ook op het gebied van de gezondheidszorg en pensioenen; overwegende dat hervormingen van het arbeidsrecht tot deregulering en liberalisatie hebben geleid, maar de informele economie niet hebben teruggedrongen;

J. overwegende dat zwartwerk vaak een grensoverschrijdende dimensie heeft; overwegende dat de aard van zwartwerk van land tot land kan uiteenlopen, afhankelijk van de economische, administratieve en sociale context; overwegende dat nationale wetgeving inzake zwartwerk en de op nationaal niveau gebruikte definities van land tot land verschillen; overwegende dat maatregelen ter bestrijding van zwartwerk derhalve op deze verschillen moeten worden afgestemd;

K. overwegende dat de mogelijkheid om zwartwerk te vinden een cruciale aantrekkende factor is bij het bevorderen van illegale immigratie; overwegende dat aan inwoners met een irreguliere of niet-gereguleerde status, die ertoe neigen buiten het socialezekerheidsstelsel te vallen, vaak zwartwerk wordt aangeboden onder voorwaarden die sociaal onaanvaardbaar zijn en strijdig met de gezondheids- en veiligheidsregelgeving of nationale collectieve overeenkomsten;

L. overwegende dat de arbeidsmarkten en samenlevingen in zowel de lidstaten van de EU als in de landen van het Oostelijk Partnerschap aan het veranderen zijn met ingrijpende uitdagingen ten gevolge van de digitale revolutie, veranderende arbeidspatronen en demografische ontwikkelingen, waardoor nieuwe uitdagingen en kansen voor de arbeidsmarkt ontstaan;

M. overwegende dat, hoewel ernstige vormen van arbeidsuitbuiting volgens het EU-recht en het recht van de lidstaten strafbaar zijn, er gevallen zijn waarin de uitbuiting in de sector van huishoudelijk werk worden getolereerd, bijvoorbeeld bij schoonmaakwerk en het zorgen voor kinderen en bejaarden;

Algemene opmerkingen

1. onderstreept dat de strijd tegen zwartwerk en maatregelen ter waarborging van sociale zekerheid een aanzienlijke gezamenlijke uitdaging voor de lidstaten van de EU en de landen van het Oostelijk Partnerschap vormen, en derhalve middels gezamenlijke inspanningen en samenwerking moeten worden aangepakt;

2. erkent dat zwartwerk een complexe en veeleisende uitdaging vormt, vooral voor landen die met moeilijke sociale en economische omstandigheden te kampen hebben welke worden gekenmerkt door hoge werkloosheid, wijdverbreide armoede en sociale uitsluiting, een slecht ondernemingsklimaat en een gebrek aan begrotingsruimte; onderstreept evenwel dat zwartwerk ernstige gevolgen heeft voor de samenleving in het algemeen, met inbegrip van een verlies aan inkomsten voor de nationale belastinginstanties, de ondermijning van de financiering en distributie van sociale bijstand, precaire arbeidsomstandigheden en systemische risico's in verband met schendingen van de grondrechten van werknemers, het ontbreken van collectieve vertegenwoordiging en onrechtvaardige mededinging tussen bedrijven; onderstreept derhalve dat samenhangende en geïntegreerde nationale strategieën en internationale samenwerking nodig zijn om de overgang van de informele naar de formele economie te vergemakkelijken;

3. betreurt derhalve dat het ingewikkelde web van kwesties in verband met zwartwerk, de overgang van de informele naar de formele vormen van economie en werk, en de sociale zekerheid van werknemers tot dusverre in het beleid inzake het Oostelijk Partnerschap niet aan bod kwam;

4. wijst op het feit dat een overheid en een rechtsstelsel waarin de burgers vertrouwen kunnen hebben zwartwerk ontmoedigen; onderstreept derhalve dat de rechtstaat, goed bestuur en het uitroeien van corruptie van cruciaal belang zijn voor de overgang van de informele naar de formele economie;

5. is verontrust over het niveau van de jeugdwerkloosheid en het aantal jongeren dat niet werkt en geen onderwijs of stage volgt (NEET) in de EU en de landen van het Oostelijk Partnerschap, alsmede over het aantal jongeren dat werkt in de zwarte economie; onderstreept dat jongeren het culturele, economische en sociale erfgoed van een land in de toekomst dragen en dat derhalve voorrang moet worden gegeven aan het creëren van banen voor jongeren en aan maatregelen om degenen die zwartwerken te stimuleren in de formele economie te gaan werken; stelt vast dat het komende meerjarig financieel kader van de EU (MFK) en de opvolger van het Europees nabuurschapsinstrument (ENI) moeten zorgen voor meer steun voor werkgelegenheid voor jongeren in de formele economie door de goede praktijken toe te passen die in het kader van het Jongerenwerkgelegenheidsinitiatief zijn ontwikkeld;

6. moedigt de ontwikkeling van een systeem aan waarmee de kwalificaties die in de landen van het Oostelijk Partnerschap zijn verkregen, in de EU worden erkend;

7. wijst andermaal op het belang van een nultolerantiebeleid bij openbare aanbestedingen en leningen door internationale financiële instellingen (de Wereldbank, de Internationale Financieringsmaatschappij, de Europese Bank voor Wederopbouw en Ontwikkeling en de Europese Investeringsbank) inzake zwartwerk, met inbegrip van onderaanbesteding en toeleveringsketens;

Maatregelen op korte termijn

8. doet een beroep op de lidstaten van de EU en de landen van het Oostelijk Partnerschap om het publiek meer bewust te maken van de dringende noodzaak van actie, en om hun inspanningen ter bestrijding van zwartwerk te intensiveren, ook middels bewustmakingscampagnes in samenwerking met de sociale partners; verzoekt de Commissie om de lidstaten van de EU en de landen van het Oostelijk Partnerschap te steunen bij de doeltreffende voorlichting over de gevolgen van zwartwerk voor werknemers, bedrijven en de samenleving, alsmede over werknemersrechten die voortvloeien uit de internationale arbeidsnormen die in de verdragen van de IAO zijn vastgelegd, inclusief klachten- en beroepsprocedures; onderstreept de noodzaak de bewustwording van het publiek te vergroten over het feit dat zwartwerkers ernstig uitgebuit kunnen worden, en een klimaat van nultolerantie te bevorderen ten aanzien van de uitbuiting van deze werknemers, inclusief hun uitbuiting in particuliere huishoudens;

9. moedigt de EU en de landen van het Oostelijk Partnerschap die dit nog niet hebben gedaan, aan om de desbetreffende IAO-verdragen en -aanbevelingen te ratificeren en in de praktijk te propageren, met inbegrip van nrs. 94 (arbeidsclausules in overheidscontracten), 102 (minimumnormen voor sociale zekerheid), 144 (tripartiet overleg), 155 (gezondheid en veiligheid op het werk) en het bijbehorend protocol van 2002, 167 (veiligheid en gezondheid in het bouwbedrijf), 177 (thuiswerk), 184 (veiligheid en gezondheid in de landbouw), 187 (promotioneel raamwerk voor veiligheid en gezondheid op het werk), 189 (huishoudelijk personeel), 202 (sociale beschermingsvloeren), 204 (overgang van de informele naar de formele economie) en 205 (werkgelegenheid en fatsoenlijk werk voor vrede en veerkracht);

10. is van oordeel dat veel meer nadruk moet worden gelegd op de toepassing van bepalingen in verband met de hoofdstukken „handel en duurzame ontwikkeling" en „werkgelegenheid, sociaal beleid en gelijke kansen" van de bilaterale overeenkomsten tussen de EU en het Oostelijk Partnerschap; verzoekt de Commissie om uitgebreide informatie over de toepassing van de desbetreffende bepalingen in de associatieovereenkomsten/diepe en brede vrijhandelsruimte (AA/DCFTA) met Moldavië, Georgië en Oekraïne in het kader van de jaarlijkse uitvoeringsverslagen, alsmede over de vooruitgang die is geboekt op weg naar de uitvoering van de desbetreffende bepalingen van de brede en versterkte samenwerkingsovereenkomst EU-Armenië;

11. dringt erop aan dat in het kader van de multilaterale structuur van het Oostelijk Partnerschap een institutioneel samenwerkingsmechanisme ter bestrijding van zwartwerk wordt ingevoerd; beveelt aan dat bij het directoraat-generaal Werkgelegenheid, Sociale Zaken en Inclusie een multilateraal (sub)platform wordt ingesteld dat aan de organen van het Oostelijk Partnerschap, met inbegrip van platform 2, input kan leveren over de sociale en arbeidsaspecten van de economische en handelssamenwerking;

12. is van oordeel dat een mechanisme op basis van een uitwisseling van optimale praktijken en de verbetering van de gegevensverzameling kan worden ingevoerd in navolging van het UDW-platform; wijst erop dat een dergelijk mechanisme moet zorgen voor een kader ter evaluatie van de factoren, kenmerken, oorzaken en omstandigheden in verband met informeel en zwartwerk en slechte arbeidsomstandigheden in een nationale en grensoverschrijdende context, en ter uitwisseling van optimale praktijken over de wijze waarop de sociale zekerheid van werknemers kan worden verbeterd en fatsoenlijk werk en sociale bescherming voor iedereen kunnen worden bevorderd;

13. verzoekt de lidstaten en de landen van het Oostelijk Partnerschap bilaterale overeenkomsten af te sluiten over gegevensuitwisseling en administratieve samenwerking inzake grensoverschrijdend zwartwerk; onderstreept dat praktische instrumenten moeten worden ontwikkeld ter bestrijding van georganiseerde vormen en netwerken van grensoverschrijdend zwartwerk;

14. is verheugd over de goedkeuring van de Europese pijler van sociale rechten; verzoekt de lidstaten van de EU en de landen van het Oostelijk Partnerschap tijdens hun volgende bijeenkomst op hoog niveau te discussiëren over de wijze waarop het beleid inzake het Oostelijk Partnerschap kan worden aangepast in het licht van de Europese pijler van sociale rechten en een gezamenlijk kader te ontwikkelen voor het analyseren van de stand van de uitvoering van de sociale grondrechten waarbij de 20 beginselen van de Europese pijler van sociale rechten en het scorebord van sociale indicatoren als referentie dienen, met als langetermijndoelstelling de toepassing van de 20 beginselen door de landen van het Oostelijk Partnerschap;

15. is van mening dat het UDW-platform kan bijdragen tot meer samenwerking waarbij experts van zowel de landen van de EU als van de landen van het Oostelijk Partnerschap worden samengebracht; doet een beroep op de EU om na te denken over een mechanisme waarmee niet-EU-landen in staat kunnen worden gesteld deel te nemen aan de activiteiten van het UDW-platform en hiervan te profiteren;

16. dringt erop aan de programma's ter bevordering van werkgelegenheid en fatsoenlijk werk open te stellen voor de landen van het Oostelijk Partnerschap;

17. onderstreept dat arbeidsinspecties een belangrijke rol vervullen bij de bescherming van de rechten van werknemers, het waarborgen van de gezondheid en veiligheid op het werk, de bestrijding van onveilige werkomgevingen, het voorkomen van inbreuken op de regels inzake arbeidsbescherming en het bevorderen van een billijke en sociaal verantwoorde economische groei, doordat deze inspecties ertoe bijdragen dat lonen daadwerkelijk worden uitbetaald en sociale premies worden afgedragen, zodat de belastinginkomsten en de ontvangsten van de socialezekerheidsstelsels stijgen en de werknemers verzekerd blijven in geval van ziekte en arbeidsongevallen, en hun pensioen uitbetaald krijgen; betreurt het feit dat de instanties voor arbeidsinspectie zijn uitgehold of zelfs afgeschaft ten gevolge van besparende maatregelen en overgangsprocessen; doet vooral een beroep op de landen van het Oostelijk Partnerschap om deze ontwikkeling te keren en de nationale instanties voor arbeidsinspectie te voorzien van toereikende middelen, toereikend personeel en adequate opleiding; verzoekt de Commissie grensoverschrijdende opleiding en andere vormen van samenwerking tussen de nationale instanties voor arbeidsinspectie te steunen;

18. wijst op de belangrijke rol die de sociale partners in vele lidstaten van de EU vervullen bij de bestrijding van zwartwerk; onderstreept dat de sociale dialoog en de raadpleging van de sociale partners in de landen van het Oostelijk Partnerschap moeten worden geïntensiveerd om hen te betrekken bij het verbeteren van de arbeidsomstandigheden, de arbeidsnormen en de sociale bescherming;

19. adviseert de nationale autoriteiten in de lidstaten van de EU om binnenlandse allianties tegen zwartwerk aan te moedigen op de gebieden die het zwaarst worden getroffen, zoals de bouw, het vervoer, het toerisme en de landbouw;

20. onderstreept de belangrijke rol van vakbonden in de strijd tegen zwartwerk en het beschermen van zwartwerkers, aangezien vakbonden vaak de eerste instanties zijn die van problemen, fraude, misbruik of illegale praktijken op de hoogte worden gesteld; is bezorgd over de problemen die vakbonden in de landen van het Oostelijk Partnerschap ondervinden en die gaan van beperkingen van de vrijheid van vereniging en vergadering tot belemmeringen van de sociale dialoog; verzoekt de lidstaten van de EU en de landen van het Oostelijk Partnerschap voor de voorwaarden te zorgen die vakbonden in staat stellen te handelen, en doet een beroep op de Europese Commissie om de vakbonden te blijven steunen;

21. moedigt de leden van het bedrijfsleven in de EU en de landen van het Oostelijk Partnerschap ertoe maatschappelijk verantwoord te ondernemen in de strijd tegen zwartwerk, ook in de toeleveringsketens; herinnert hen eraan dat zwartwerk leidt tot oneerlijke concurrentie;

22. is verheugd over de instelling van Werkgroep 5 inzake sociaal en arbeidsbeleid en sociale dialoog in het kader van het Forum van het maatschappelijk middenveld van het Oostelijk Partnerschap; stelt voor dat deze werkgroep bijdraagt tot de lopende discussie over de bestrijding van zwartwerk via haar eigen bijdragen over de rol van maatschappelijk middenveld;

23. verzoekt de EU een deel van de bijstand aan de landen van het Oostelijk Partnerschap die zal worden verleend uit hoofde van de financiële instrumenten van het MFK voor de periode na 2020, voor deze ingewikkelde vraagstukken te bestemmen, inclusief steun voor de institutionele ontwikkeling van arbeidsinspectiesystemen en de versterking van de sociale dialoog en de capaciteiten van de sociale partners, ook op sectoraal niveau, alsmede de dialoog met de burgers en het werk van maatschappelijke organisaties in het algemeen;

Maatregelen op lange termijn

24. onderstreept dat de overgang van de informele naar de formele economie deel zou moeten uitmaken van een bredere strategie op lange termijn om het gestructureerde scheppen van werkgelegenheid te stimuleren, de kwaliteit van de banen en de toegang tot begeleiding bij het vinden van werk te verbeteren, de segmentering van de beroepsbevolking te bestrijden, de corruptie te bestrijden, te zorgen voor sociale en belastingbijdragen, een allesomvattende socialeverzekeringsdekking te ontwikkelen of uit te breiden en te zorgen voor allesomvattende sociale beschermingsvloeren overeenkomstig Aanbeveling nr. 202 van de IAO;

25. onderstreept dat de ervaring heeft aangetoond dat zowel het toekennen van bevoegdheden aan instanties om de naleving van bestaande wetgeving op te leggen als het bieden van stimulansen, zoals het verlichten van de inkomstenbelasting en subsidieregelingen voor de regularisatie van werk, een succesvolle bijdrage leveren aan het omzetten van zwartwerk in legaal werk; doet een beroep op de lidstaten van de EU en de landen van het Oostelijk Partnerschap om een routekaart voor de lange termijn met verifieerbare benchmarks te ontwikkelen;

26. moedigt de landen van het Oostelijk Partnerschap ertoe aan nationale vermogens te ontwikkelen voor het voorkomen en aanpakken van zwartwerk met brede deelneming van de belanghebbenden, ook van de sociale partners en ngo's;

27. onderstreept dat de aantrekkelijkheid van zwartwerk doeltreffend kan worden verminderd door het ontwikkelen van transparante belastingstelsels en publieke socialebeschermingsstelsels die toegankelijk en aantrekkelijk zijn; verzoekt de lidstaten van de EU en de landen van het Oostelijk Partnerschap nationale strategieën te ontwikkelen ter verwezenlijking van allesomvattende socialebeschermingsstelsels overeenkomstig Aanbeveling nr. 202 van de IAO inzake sociale beschermingsvloeren en Verdrag nr. 102 inzake sociale zekerheid, teneinde de dekking te verruimen tot de arbeidsbevolking in de informele economie en zwartwerk doeltreffend aan te pakken;

28. moedigt de lidstaten van de EU en de landen van het Oostelijk Partnerschap ertoe aan bilaterale overeenkomsten af te sluiten, vooral in het geval van landen die met een tendens in emigratie- en immigratiestromen te maken hebben die uiteindelijk tot zwartwerk leidt;

29. verzoekt de lidstaten van de EU en de landen van het Oostelijk Partnerschap een gezamenlijk kader voor de coördinatie van de sociale zekerheid te ontwikkelen om de rechten op sociale zekerheid van mobiele werknemers te waarborgen;

30. verzoekt haar covoorzitters deze resolutie te doen toekomen aan de voorzitter van het Europees Parlement, de Raad, de Commissie, de vicevoorzitter van de Commissie/hoge vertegenwoordiger van de Unie voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid, de Europese Dienst voor extern optreden en de regeringen en parlementen van de lidstaten en van de landen van het Oostelijk Partnerschap.